

14.

MALACHI BEN SAUL (1418-1488)

1421-1449

*Allah Istenem
Mohamed Prófétám
Korán a könyvem
Iszlám a vallásom
Kábám az imairányom.*

* Reggeli ima az Iszlámban

Miután Saul Jeruzsálemben eltemették, Amina magára maradt a két gyermekkel: Malachival és Reuvennel. Védtelennek érezte magát, félt, hogy előbb vagy utóbb ki fog derülni, hogy nem zsidó, és akkor el fogják őket űzni a városból. Saul halála után néhány héttel Amina úgy határozott, felszámolja a családi vagyont Jeruzsálemben, és megpróbál Drinápolyba menni, ahová a bagdadi vérengzés után tudomása szerint menekült egy unokatestvére. Miután a vagyont áron alul értékesítette azoknak, akik nem kérdezősködtek sokat, 1421. október közepén a két kicsi gyermekkel hajóra szállt és Ciprus, Rodosz érintésével Gallipoliba ment, majd onnan a Marica folyón felment Drinápolyba, ahová végül 1422 februárjának végén érkeztek meg. Néhány napos keresgélés után megtalálta unokatestvérét (aki már férjnél volt), aki boldogan fogadta be gyermekeivel együtt. Mivel maga is mozlím volt, és unokatestvére családjá is az iszlám szerint élt, a két gyermeket új néven mutatta be nekik: Malachiból Mohamed, Reuvenből pedig Iszmail lett. Amina néhány hónap elteltével már nem beszélt álmában héberül, nagy megnyugvására unokatestvéreinek, aki nem tudta hova tenni ezt a dolgot, mert Amina azt mondta az érkezéskor, hogy mozlím volt férje. Azt, hogy a kis Mohamed miért mondta magáról a kezdeti időben, hogy Malachinak hívják, Amina azzal magyarázta, hogy Jeruzsálemben a zsidóktól nem messze éltek, és a kisfiút ők becézték Malachinak, és ez nagyon tetszett a gyerekeknek. A kezdeti gyanakodás lassan elcsitult, ehhez hozzájárult, hogy Drinápolyban ebben az időben járványok törtek ki, és ezért az emberek kerültk egymást. Fél év múlva pedig, amikor a város megszabadult fertőző terhétől, a kis Mohamed anyja folyamatos és erőszakos tanításai következtében elfeledte korábbi nevét. Ezek után Mohamed és Iszmail mozlím nevelést kapott anyjuktól és a néhány fős rokonságtól. Mivel Mohamed Drinápolyba érkezéséig csak a zsidók nyelvén beszélt, ezért Amina (ezzel téve némileg eleget Saulnak tett esküjének) meghagyta Mohamedet kétnyelvűnek, és mindkét nép nyelvén beszélt hozzá. A rokonait azzal nyugtatta meg, hogy csak a gyermek javára válik, ha ismeri a zsidók nyelvét. Mindössze tízen éltek együtt, Amina és két fián kívül még heten.

1422. szeptember elején, amikor Mohamed betöltötte a negyedik életévét, a rokonság jelenlétében megtartották a körülmetelési ünnepséget, amely során megtanítják a Koránból az első leckét a gyermeknek. Azt a tényt, hogy Mohamed és Iszmail már körül voltak metélve, Amina azzal magyarázta, hogy Jeruzsálemben olyan betegséget kaptak, amelyet csak a körülmeteléssel lehetett gyógyítani. Amina sógorai hitték is meg nem is, amit hallottak, de végül is idézték a Koránból az ekkor használatos szöveget:

„Allah, a könyörületes és az irgalmas nevében.

1. *Olvasd: Urad nevében, Aki meg teremtett,*
2. *S megteremté az embert alvadékból.*
3. *Olvasd:S Urad a legnemesebb,*
4. *Ki a tollal tanít,*
5. *S megtanítja az embert arra, mit nem tudott.”**

**Korán 96. Szúra: 1-5*

„Az alvadék”

Így történt, hogy Mohamed 1422 telétől kezdve a Koránt tanulta, csak úgy, mint a többi mozlím gyermek. Arra, hogy zsidó volt az apja, nem emlékezett, csak azt tudta, amit mondtak: Ibrahimnak hívták, és Jeruzsálemben halt meg. Mohamed azon kérdésére, hogy miért kell neki zsidóul is beszélnie, az anyja azt felelte, amit a többieknek is: hogy amíg Jeruzsálemben éltek, szomszédaik zsidók voltak, és akkor tanulta meg a nyelvet, amelyet érdemes megőriznie.

Ebben a kis közösségben élt Amina egy gyerekkora óta betegeskedő távoli unokafivére, Husszein is, aki egy másik hercegi ágról származott. Amina terve az volt, hogy visszatér Bagdadba és gyermekeit visszahelyezi örökségükbe, esetleg még trónra is segítheti őket, ha későbbiekben úgy adódik a helyzet. Természetesen tudta, hogy ez a vágya teljesíthetetlen, de csak ez a tudat tartotta benne a lelket. Mivel atyai (és még inkább mozlím) hercegi vérré volt szüksége terve végrehajtásához, hozzámert Husszeinhez, aki viszont fél éven belül meghalt. Husszein halála után az özvegy egy írástudó, és megbízható mozlím segítségét kérve írt Bagdadba, és tájékoztatta a családja befolyásos híveit, hogy a férje, Husszein herceg meghalt, és ő itt maradt két fiával. Elküldte Husszein gyűrűjét levelének bizonyoságul. Senki nem tudott mesterkedéseiről, Amina pedig arra számított, hogy későbbiekben a még élő hat rokonát Allah segítségével senki nem tudja majd tanúként felhozni ellene: hatukból hárman hetven évüket betöltötték, a negyedik megvakult még Bagdadból való menekülésük alkalmával, unokatestvére és férje pedig egyáltalán nem érdeklődött a világ dolgai iránt. Aminának megvolt tehát a reménye arra, hogy Bagdadban elhiszik a meséjét.

Mohamed és Iszmail ellentétei voltak egymásnak. Iszmail nem beszélt a zsidók nyelvét, ezért kizárólag a mozlím gyerekekkel érintkezett, Moha-

med pedig, aki már gyermekként is tolmácskodott apróbb baksisért a zsidók és mozlímok között, sokkal nyitottabban élt, mint öccse.

1425 nyarán a hét éves Mohamedet örömmel töltötte el, hogy anyja újraházasodott, és hozzáment egy Ali nevű arabhoz, aki Tuniszból érkezett Drinápolya, mint kereskedelmi utazó. A férfi a meséivel állandóan szórakoztatta Mohamedet, aki hamarosan megkedvelte az eszes és kedves pótapát.

Drinápoly ebben az időben nagyon zsúfolt város volt, a kereskedők szinte ölték egymást a jobb helyekért a piacon, ezért az újonnan jövőknek nagyon nehéz dolguk volt, ha egyszerre akartak letelepedni és kereskedni is. Amina, aki ekkor még csak huszonhat éves volt, Ali nehézségeit látva elhatározta, hogy a szűkös drinápolyi lakásukat feladják és visszatelepednek Tuniszba, ahol Ali hatalmas háza és szép vagyona várta őket. Titokban beszámolt bagdadi ismeretlen jóakaróinak, hogy a hercegek milyen szépen fejlődnek, és vágyakoznak vissza hazájukba. Választ persze eddig nem kapott, és maga sem nagyon hitte, hogy levelét (ha egyáltalán eljutott Bagdadba) valaki komolyan is veszi.

Októberben Ali, Amina és a két gyermek Gallipoliból áthajóztak Tuniszba, hogy új életet kezdjenek. Tuniszban Ali háza valóban jóval kényelmesebb életet biztosított a családnak (ahol hamarosan megszületett ez első féltestvér), ezért Mohamed megpróbálta elfogadni az új helyzetet, bár nagyon hiányoztak neki drinápolyi pajtásai.

1426 tavaszától kezdve Ali is hasznát vette Mohamed nyelvtudásának, mivel a csekély számú, de kereskedelmileg annál fontosabb zsidó közösség tagjai sokszor igénybe vették a kis mozlím fiúcskát, ha nem értették a mozlímokat. Mohamed ekkor már nyolc éves volt, eleven és értelmes gyermekként cseperedett. Tarkóján húzódó vörös foltján kívül mindennel meg volt elégedve az életben, atyjának hiányát Ali kedvessége szinte elfeledtette.

1427 második felében Mohamed elkísérte Alit egy hosszú és veszélyes útra. Algír, Oran és Fez érintésével hosszú hónapok alatt jutottak el Tangerbe, ahol Ali marokkói kereskedőkkel találkozott. Az utazás nagyon tetszett Mohamednek, és megfogadta, hogy ha teheti ő is karavánutakon fogja majd vezetni tevéit. Tangerben Mohamed találkozott zsidókkal is, akik Hispániából próbáltak átvándorolni gyalogszerrel Palesztinába. Mohamed el nem tudta képzelni, hogy hogyan lehet gyalogosan megtenni ekkora utat.

1428 januárjában Mohamed még mindig Tangerben volt, és arra vártak, hogy Lisszabonból behajózzon Ali öccse, aki sokféle árut hozott magával. Amikor megérkezett Ali testvére, Ali eladta tevéit, és a hatalmas mennyiségű áruval megrakodva Dzsebel Tariknál hajóra száll Mohameddel, majd a tengeren megindultak visszafelé, Tuniszba.

Szerencsésen kereskedtek, és a családban már öt gyermeket neveltek a szülők. Amina feszülten figyelte a híreket keletről, hogyha kell, azonnal indulhasson Bagdadba, de semmi biztató hír nem érkezett hozzá.

1433 februárjában Alit megharapta egyik tevéje és a sebe elfertőződött, és hosszú heteken át tartó kínlódás után meghalt. Amina harmincnégy

évesen ismét megözvegyült. Mivel Ali tudta, hogy nem fogja túlélni a fertőzést, minden vagyonát eladta, és azt Aminának adta azzal, hogy menjen vissza az öt gyermekkel Drinápolyba a családjához, mert Tuniszban nem lesz, akire támaszkodhatnának. Május végén érkezett meg Amina Mohameddel és testvéreivel Drinápolyba. Alitól megörökölt pénzen sikerült egy tágas házat vásárolniuk, ahol a gyerekek is mind jól érezték magukat.

1434 és 1438 között Mohamed szorgalmasan járta az iskolákat, onnan lehetett messziről megismerni, hogy hatalmas, vörös színű gyöngyszemekből felfűzött meszbaha lógott a nyakában. A kilencvenkilenc darab gyöngyszem segítette a próféta hagyományban ajánlott fohászok számontartásában. Halkan mormolgatta harmincháromszor: *szubhána Allah*, majd harmincháromszor *alhamdulillah*, s újból harmincháromszor *Allah akbar*, befejezésül egyszer a végén hozzátette: *lá iláhá illalláh*.

1439-ben Amina újra megházasodott, egy konstantinápolyi arab férfi, Juszuf vette feleségül, aki egy évig udvarolt neki. Juszuf hatvan éves volt már ekkor, és elmondása szerint nemrégiben veszítette el feleségét. Mivel Juszuf egészségével bajok voltak, Mohamed felhagyott a tanulással és a drinápolyi kereskedésével, és 1440 őszén Konstantinápolyba ment átvenni mostohaapja bizánci uralom alatt jól működő kereskedését. Mohamedet lenyűgözte Konstantinápoly nagyszerűsége, de egyben elborzasztotta a város elhanyagoltsága, pusztulása, amely az elmúlt századok kegyetlen ostromainak volt köszönhető. A következő három évben felvirágoztatta a kereskedést, jó modorának, éles eszének, tisztességes üzleteinek köszönhetően pedig széles ismeretségre tett szert.

1444 tavaszán megismerkedett a helybeli zsidókkal, akikkel tisztességes üzleteket tudott kötni, és ebben nagy szerepe volt a nyelvtudásának. Kedvelt kereskedőtársaival naphosszat vitázott hittételeken. Elmondta a zsidóknak, hogy az Iszlám számára legfőképpen békességet és alávetést jelent. A mozlímnak békességben kell lennie önmagával és környezetével, és alá kell vetnie magát Allah parancsolatainak. Amikor a zsidók megkérdezték, hogy ugyan mondja már meg nekik, micsoda isten ez az Allah, akkor elmondta, hogy a szó maga „egyetlen istent” jelent. A zsidók erre azt felelték, hogy az ő istenük is egyetlen isten, tehát lehetséges, hogy ugyanarról beszélnek. Mivel a zsidók a maguk Írásából idéztek neki, Mohamed a Koránból idézett, hogy megvilágítsa Allah lényét:

Allah, a könyörületes és irgalmas nevében.

1. *Mondd: „Ó Allah az Egyetlen;*
2. *Allah az örökkévaló!*
3. *Nem nemzett és nem nemzetett.*
4. *És senki nem fogható hozzá.”**

* Korán 112. Szúra, 1-4
„Az őszinte hit”

Máskor a zsidók azzal kérkedtek, hogy ők Isten Kiválasztott Népének gyermekei, mire Mohamed azzal felelt, hogy az Iszlám pedig mindenkit befogad, ezért szükségszerűen hatalmasabb vallás a zsidókénál. Néha keresztények is bekapcsolódtak a hitvitába Jézus személyével kapcsolatban, akikkel Mohamed azzal került összeütközésbe, hogy hite szerint Jézust nem ölték meg a kereszten és meg sem feszítették, hanem az felemeltetett az Égbe. Kedvelt vitatémája pedig az volt, ami mind a keresztényeket és mind a zsidókat magyarázkodásra készítette, miszerint a Korán tagadja azt, hogy az emberek Éva bűne miatt kerültek volna ki a Paradicsomból. Mohamed élvezettel magyarázta, hogy a Korán azt mondja, hogy a felelős sokkal inkább Ádám volt, akinek azonban Allah, irgalmassága révén megbocsátott, ezért az embereket nem sújtja Ádám bűneiért.

1445 és 1447 között Mohamed többször járt Drinápolyban anyjánál és testvéreinél, akik mindig arra kérték, hogy vegyen magának feleséget és Allah dicsőségére nemzzen sok gyermeket. Mivel Mohamedet teljesen lekötötte a kereskedés és a hitéleti ügyekben való buzgólkodás, úgy döntött, hogy harmincéves korában elzarándokol Mekkába, és majd csak azután keres magának feleséget. A zarándoklatra régóta vágyott, hiszen meg van írva:

"Az emberek kötelessége Allahal szemben a zarándoklat a Házba - amennyiben ennek szerét tudják ejteni. Aki hitetlen, az maga vallja kárát. Allah senkire sem szorul a teremtményei közül." *

*Korán 3. Szúra:97. (részlet)
„Imran nemzettsége”

1448-ban Mohamed elment egyedül a zarándoklatra. Magára öltötte a két, varrás nélküli lepedőből álló ihrámot, és megkezdte a zarándoklatot, amelynek során a zarándok Istenre koncentrált, hogy tökéletesen elvégezze a zarándoklatot, háttérbe szorítva családját, javait és a mozlím testvériséget ünnepli magában.

Mohamed a zarándoklatot teljes révületben tette meg. Hétszer körbejárta a Kába szentéjét, majd ugyancsak hétszer oda és visszafutott Szafa és Marwa dombjai között annak emlékére, hogy Hágár kétségbeesetten keresett vizet fia, Iszmail számára. Ezek után ivott a Zemzem forrásból, amelyben végre megtalálta azt a vizet Hágár, amivel megmenthette fiát. Ezután átment Minába. Mohamed ezután is folytatta a zarándoklatot, a következő napokban az első napkelte után kiment az Arafát síkságra, ahol déltől alkonyatig Allahhoz imádkozott, majd átgyalogolt zarándoktársaival Muzdalifára, ahol éjszaka imái végeztével huszonegy kavicsot gyűjtött. Másnap reggel újra Minába ment, ahol megkövezte a három kőoszlopot annak emlékére, hogy Iszmail elutasította a Sátán kísértéseit, hogy megtagadja atyjának az engedelmességét. Végezetül Mekkába ment, ahol az Id Al-Adha ünnepen birkát áldozott annak emlékére, hogy Ábrahám isteni parancsra fel akarta áldozni fiát, Iszmaelt (nem, mint ahogy a zsidók mondják: Izsákot), de azt Isten az utolsó pillanatban bárányra cserélte fel. Ezután megborotváltatta a fejét, hajjától megszaba-

dulva immár hadzsvá vált, majd levetette az ihrámot és végül újra búcsúzólag körbejárta hétszer a Kába szentélyét.

1149-ben a *hadzsi*, azaz zarándoklatát teljesítő Mohamed az első mekka-i zarándoklatáról büszkén tért vissza Konstantinápolyba. Elhatározta, hogy családot alapít, és hithű mozlímként fogja életét leélni. Minden adott volt hozzá, Mohamedre Allah napja ragyogott.

1450-1460

"162. Mondd: az istentiszteletem, az áldozatom, az életem és a halálom Allahot illetik, a Teremtmények Urát.

*163. Nincs társa néki. Ennek megvallására szólítottam föl és én vagyok az elsők között akik alávetik magukat Allahnak."**

* Korán 6. Szúra, 162-163
„A jószágok”

Mohamed a zarándoklata után még buzgóbban hitt Allahban, mint addig: a zarándoklata során sok csodás tapasztalásban volt része.

1450-ben Mohamed megismerkedett Musztafával, aki számtalan érdekességet mesélt a keleti országokról, mivel azokon keresztül járt felíg kereskedelmi, félig pedig a mamelukok szolgálatára rendelt követi útjait. Mesélt Mohamednek az örmények, az azeriek, kurdok, perzsák és más népek életéről, akik között hosszabb ideig élt, és akiknél bizonyos ozmán érdekeket próbált egyengetni, bár ezek az országok néha igen messze estek a megbízók területeitől. Mohamed sejtette, hogy Musztafa kereskedő-kém lehet, de lenyűgözte műveltségével és történeteivel, és így nem törődött nyugtalanító gondolataival. Azt azonban sem ő, sem Amina nem sejtette, hogy Musztafát a bagdadi befolyásos családok küldték Mohamedhez, hogy kivizsgálja: a herceg valóban az-e, akinek az anyja mondja, és valóban tudatában van-e származásának, mert Juszuf, akit ugyancsak ők küldtek Aminához sok évvel ezelőtt, soha nem adott világos választ kérdéseikre: úgy tűnt, hogy Juszuf úgy megszerette feleségét, hogy visszatartja a fontos kérdésekre a választ. Aggodalomra adott okot Bagdadban az, hogy Husszeinről, (akit Amina Mohamed apjaként nevezett meg) gyermekkorában az udvari orvos olyan megállapításokat tett, amelyből nemzóképtelenségére lehetett következtetni. Musztafa megállapította, hogy Mohamed erősen hasonlít Amina meggyilkolt apjára, megállapította, hogy hithű mozlímként a Korán szerint él, de azt is, hogy fogalma sincsen hercegi származásáról. Musztafa azt az utasítást kapta, hogy maradjon Mohamed mellett, figyelje a sorsát, és álljon készen arra, hogy a fiút Bagdadba kísérje. Juszuf sem tudta, hogy őt is figyelik.

Musztafa egész évben hivatalos ügyeket intézett Konstantinápolyban, és év végén, amikor már valóban mély barátságban élt Mohameddel, el-

mondta neki, hogy néhány éven belül Konstantinápoly végső bevételére fognak készülni a mozlímok, úgyhogy jobb lenne, ha Mohamed ezt figyelembe véve alakítaná tovább az életét. Mivel Mohamedet nagyon érdekelte az, hogy Musztafának honnan vannak ilyen jó értesülései, Musztafa 1451 tavaszán bemutatatta néhány embernek Mohamedet, akik mind a mozlím befolyást voltak hivatottak erősíteni Konstantinápolyban. Ezek az emberek szintén Bagdadból jöttek, és a feladatuk az volt, hogy a konstantinápolyi eseményekről értesítsék az otthon maradtakat.

Mivel Mohamed még mindig nem talált kedvére való feleséget, és egyedüli kötődése a városhoz a kereskedés volt, megkérte Musztafa embe-
reit, hogy keressék meg őt, ha Allah dicsőségére elősegítheti a törekvéseiket. Musztafa ezután átment Rodoszra valamilyen hivatalosnak mondott ügyben, Mohamed pedig visszatért hétköznapi életéhez.

1451 augusztusában érkezett a hír anyjától, hogy Juszuf meghalt, és Mohamedre hagyta a kereskedést. Az örökség ellenére Mohamed rövid időn belül pénzzavarba került, ezért a városban ismét megjelenő Musztafához fordult segítségért, hogy hátha be tudna lépni ő is abba a szolgálatba, amiben az tevékenykedett. Mivel Musztafa intézte el nem kevés anyagi áldozattal azt, hogy Mohamednek megélhetési gondjai legyenek, megkönnyebbülve színlelt meglepetést, és boldogan ajánlotta fel a segítségét.

Musztafa tanácsára Mohamed eladta a megörökölt kereskedést és áruit, adósságait kifizette, majd 1452 decemberében lement Kairóba, hogy találkozzon néhány befolyásos emberrel, akik megbízható ügynököket kerestek. Amina, aki ekkor már ötvennégy éves volt, kétségbeesetten újabb levelet írt Bagdadba, választ sürgetve, mivel soha nem kapott egyetlen visszajelzést sem, és úgy érezte, hogy fogytán van az ideje, nem tudja beteljesíteni magának tett ígéretét.

1453 márciusa végén Mohamed Konstantinápoly mellé, II. Mohamed szultán táborába érkezett, Musztafa is vele volt. Április 7-re a szultán csapatai elfoglalták állásaikat a tengeren, majd néhány nap várakozás után túlva lőni kezdték a falakat. 21-én Mohamed ott volt, amikor a szultán flottáját átvit-ték az Aranyszarvba. Ekkor már mindenki tudta, hogy a városban legfeljebb nyolcezer védő állt szemben százötvenezer ostromlóval, ezért biztosnak tűnt a győzelem. Május elejére azonban az ostromlók lelkesedése alábbhagyott. A vezérek többsége az elvonulásra szavazott, de a szultán hajthatatlan volt és megígérte a katonáknak, hogy a város bevétele esetén három napig teljesen büntetlenül fosztogathatnak és rabolhatnak kedvükre. A szultáni ígéret hatott, és május 29-én a város az ostromlók kezére került. Ekkor tudta meg Mohamed is, hogy a bizánci császár, Konstantinosz is meghalt az ostrom alatt.

Mohamed a rendfenntartásban kapott szerepet ezekben a napokban, és iszonyattal töltötte el amit látott: vérengző, kegyetlenkedő, erőszakoskodó, fosztogató csőcselék lepte el a várost, voltak közöttük ostromlók, és ostromot elszenvedő katonák, jövevények. A Korán szavaival vigasztalta magát, miközben a halottakat szedette össze az utcákon:

*"Allahé mindaz, ami az egekben és a földön van, avégett, hogy megfizessen -tetteik szerint- azoknak, akik rosszat cselekedtek, és azoknak, akik jót cselekedtek, a legjobb tettük szerint fizessen."**

** Korán 53. Szúra, 31.
„A csillag”*

A három vérengzéssel teli nap után a szultán hirdetményekkel fordult a legyőzöttekhez. A hirdetménynek a zsidókhöz írott szavait Mohamednek kellett megfogalmaznia, mivel úgy tartották, hogy ért az ilyesmihez. Néhány zűrzavaros nap elteltével Mohamed fontos feladatot kapott: a szultán által főrabbiá kinevezett Kapsali Mózással kellett találkoznia. Mivel ezt a zsidót a szultán tanácskozásaira is meghívta a muftival és a patriarchával együtt, nyilvánvaló volt, hogy a zsidókra különös figyelmet fordít. A szultán Mohamedet, mint többnyelvű hithű mozlimot küldte Kapsalihoz tolmácsolni. Így történt, hogy Mohamed júniustól szeptemberig a főrabbi tolmácsa lett, és fültanúja volt a rabbi befolyása növekedésének, hiszen ő fordította le neki a tárgyalások során, hogy az a szultántól megkapta az adó kivétel és behajtás jogát, és büntető hatalmat is szerzett a zsidókkal szemben.

Kapsali Mózes közelsége Mohamedben furcsa érzéseket keltett. Ismét foglalkoztatni kezdte a gondolat, hogy miért kellett neki úgy beszélnie a zsidók nyelvén, mint a mozlimokén, mivel anyja magyarázata (azaz, hogy Jeruzsálemben a szomszédok zsidók voltak) eléggé valószínűtlenül hangzott. A főrabbi és Mohamed az együtt töltött hónapok alatt megismerték egymás gondolatait és szívélyes viszonyban váltak el egymástól.

1453 októberében Mohamed igazán jelentős feladatot kapott: keletre kellett mennie Musztafával, hogy Konstantinápolytól Iszfahánig arra bízassák a kereskedőket és mozlim tudósokat, hogy költözzenek be Konstantinápolyba, ezáltal megerősítve az iszlám bástyáját a keresztény Európa szomszédságában. Titkos feladata a kétfelé szolgáló Musztafának természetesen az volt, hogy a gyanútlan Mohamedet juttassa el Bagdadba, hogy bemutassa a megbízóinak.

Az utazás hihetetlenül izgalmasnak és hosszúnak ígérkezett. 1454 februárjában indultak útnak. A kalandokkal teli utazásuk néhány hetes pihenőkkel volt tarkítva. Első pihenőhelyük Angora volt, majd innen továbbmentek Edesszába, ahol egy hónapot töltöttek el. Ezután következett Moszul, ahol ismét egy hónapig kellett kényszerpihenőre vonulniuk a sivatagi szelek támadása miatt. Moszulból Kirkukba mentek, itt hat hetet töltöttek el. Ezután Hamadán majd pedig Iszfahán következett, ahová 1455 márciusában érkeztek. Iszfahánban Musztafa lebetegedett, ezért Mohamed maga ment délre Perszepoliszba, majd Sirázba, hogy onnan fél év múlva újabb tapasztalatokkal gazdagon térjen vissza. Nem volt hajlandó elmenni Bagdadba Musztafa kérésére sem, mert az utat nem ismerte, és érdekesebbnek tartotta Sirázt. Musztafa nem tudta időben értesíteni betegségéről a bagdadiakat, ezért kérte őket, hogy

Teheránba jöjjenek, mert ott biztonságosan találkozhatnak. Mire Mohamed visszatért, Musztafa felgyógyult, és Iszfahántól északra fordulva felmentek Kasanba, majd onnan Teheránba.

Musztafa itt betegséget színelve várta, hogy megbízói megérkeznek-e, de a két hónapos eseménytelen pihenő után az unatkozó Mohamed egyre erőszakosabb dühkitörései miatt nyugatra fordultak, és Tebrizen keresztül Jerevánba mentek. Nem tudták, hogy egy héttel távozásuk után egy tizenöt főből álló, testőrökkel védett küldöttség érkezett Bagdadból Teheránba. Jerevánból Batumiba mentek, és a tengeri kikötőből felhajóztak a Krímbe, Kaffába, ahonnan végül Várnán keresztül visszahajóztak Konstantinápolyba. Útjuk 1456 októberében ért véget, több mint két és fél éves vándorlás és menekülés után. Musztafát itt egy gyilkos várta selyemzsinórral, és egy alkalmas pillanatban, amikor Mohamed nem volt a közelében, rablógyilkosságot színelve megölte őt.

A temetésén Mohamed idegeneket is látott, akik mintha nem is gyászolták volna az elhunytat, hanem mintha csak őt vizsgálgatták volna. Ezek a veszélyes emberek megpróbálták szóba elegyedni Mohameddel, de elhajtotta őket.

Mohamedet lenyűgözte az utazás során tapasztalt változatos világ. Számptalan emberrel beszélgethetett, akiket mindvégig arra ösztökélt, hogy Konstantinápolyba menjenek, ahol adó és kereskedelmi kedvezmények várják őket. Sokféle néppel és szokásiakkal is találkozott, sőt, bálványimádókat is talált Kirkuk mellett, akik egy helybeli megszállottat imádtak istenként, aki hagyta magát imádni, és azt állította, hogy ismeri az Ismeretlent. Különös figyelemmel illette a zsidókat, akik mindenütt feltűntek, és mindenhol továbbmentek, mert előbb vagy utóbb rosszra fordult a sorsuk. Mohamedet gondolkodóba ejtette, hogy Izrael népe hogyan képes fennmaradni anélkül, hogy országuk lenne már több mint ezer éve.

Mohamed az útja során szerénységre nevelte magát. Vallotta, hogy:

*"Nem az a jámborság, hogyha orcátokat
Napkelet vagy Napnyugat felé forgatjátok.
A jámborság az, ha valaki hisz Allahban,
a Végső Napban, az angyalokban, az Írásban és a prófétákban,
s aki javait -bármily kedvesek is azok neki-
odaadja a rokonainak, az árvaáknak, a szegényeknek, az útonjárónak,
a koldusoknak s a rabszolgák kiváltására;
aki elvégzi az istentiszteletet és megadja a zakatot;
akik teljesítik kötelességeiket, ha kötelezettséget vállaltak;
akik állhatatosak a szükségben, bajban és megpróbáltatásban.
Egyedül ők az igazak és ők az istenfélők."**

*Korán 2. Szúra,177.
„A tehén”

Mohamed 1457 nyarán, Musztafa halála után fél évvel Bursán keresztül Szmirnába ment, hogy néhány szmirnai kereskedőt próbáljon rávenni arra, hogy Konstantinápolyal is kereskedjenek.

1457 novemberében Szmirnában Mohamed egy Hasszan nevű kereskedő házában lakott, akit kedvezmények felajánlásával akart az Aranyszarvhoz csábítani. Hasszan nagyhatalmú ember volt, ezért elküldette emberét Mohameddel, hogy az bemutassa neki azokat a házakat, amelyeket jutányos áron megkaphat, ha áttelepül. Hasszan is a bagdadiak embere volt, és a feladata annyi lett volna, hogy tartsa maga mellett Mohamedet, amíg nem döntenek a sorsa felől.

1458 tavasza azzal telt el, hogy Hasszan embere a lehetséges letelepedés helyeit vizsgálta a Herceg szigeteken, Galatán (az Aranyszarvtól északra), Ejubban (az Aranyszarvtól délre), Besik-tasban (a Boszporusz európai oldalán), Kászim pasa városában, Szarajburnában, Kathanéban, Okmejdánban és Bejogluban, ez utóbbi a Galatán túli részben volt található. A megbízott végül Besik-tas mellett döntött, és 1458 októberében Musztafa segítségével hatalmas karavánnal Szmirnából beköltözött új otthonába. Mivel Hasszan nagyon meg volt elégedve új otthonával, kereskedésével, meghívta magához többször Mohamedet vendégségbe, hogy köszönetét kifejezze. Egy ilyen alkalommal Mohamed véletlenül megpillantotta Hasszan egyik lányát, Zorát, aki ekkor tizenhat éves volt. Mohamed szerelemre lobbant a nála huszonnégy évvel fiatalabb leány iránt, és e szenvedélyéről beszámolt Hasszannak is.

Hasszan néhány hónapig hallani sem akart a dolgról, ez alatt az idő alatt levelet váltott a bagdadiakkal, mert aggódott a herceg, a lányával kötenődő rangon aluli házasságának következményei miatt. De amikor a feleségétől arról értesült, hogy Zorának is megtetszett Mohamed, és elemésztí magát miatta, végül a választ be nem várva úgy határozott, hogy ha Mohamed kilép a szolgálatából és elvállal valami rendes állami hivatalt, amellyel tartózkodási helyét csak ritkán kell megváltoztatnia, beleegyeznek a házasságba.

Mohamed 1459 tavaszától 1460 márciusáig Hasszan által előírt feltételek megteremtésén munkálkodott. A bagdadi válasz késlekedett, Hasszan nem tudta, hogy a levele illetéktelenek kezébe került, és épp ezekben a hetekben tanakodtak sorsuk felől. Mohamednek sikerült elérnie, hogy a velencei befolyás alatt álló Ciprusra, Nicosiába nevezze ki kereskedelmi képviselőre.

Mivel Hasszannak megelégedésére voltak a Mohamed életében beállott változások, kitűzte az esküvő napját.

1460. május 7-én Konstantinápolyban házasságot kötött egymással Mohamed és Zora. Zorát apja képviselte, mint gyámja. Mohamed a vendégsegereg és a vallási előljáró, valamint a két tanú előtt mondta el a következő szöveget: *„Én, Mohamed, téged Zorát, Hasszan lányát törvényes és hites feleségemmé veszek Allah és a jelenlévők színe előtt, a Korán tanítása szerint. Ígérem, mindent elkövetek, hogy ez a kapcsolat szereteten, könyörületességen, békén, hűségen és együttműködésen alapuljon. Egyúttal megfizetem a családotnál kialakított mahr-t (hozományt). Allah legyen a tanúm, mert Allah a legjobb tanú. Ámen.”*

A fiatal pár 1460 augusztusában hajóra szállt és szeptember közepén megérkezett Nicosiába. December végére Mohamed és Zora elfoglalták a kijelölt házat, berendezkedtek és megkezdték közös életüket.

"2. Dicsőség Allahnak, a teremtmények Urának,"*

* Korán 1. Szúra, 2.
„A megnyitó”

1461-1465

"21. Ti emberek! Szolgáljátok Uratokat, Aki teremtett benneteket és azokat, akik előttetek éltek. Talán istenfélők lesztek.

22. Szolgáljátok Őt, Aki a földet fekhelyetekké az égboltot építménnyé tette és Aki az égből vizet küldött le, s azzal mindenféle gyümölcsöt termesztett táplálékul nektek. Ezért ne helyeztetek Allah mellé hozzá hasonló isteneket, holott ti tudjátok azt."*

*Korán 2. Szúra, 21-22.
„A tehén”

1460. január elején egy éjszaka néhány tolvaj és gyilkos megölte Hasszant, és kiirtotta egész családját. Mohamed családjával mit sem tudott a szörnyűségekről. Azt sem tudta, hogy március elején egymást követve három futár is megkereste őt Besik-tas mellett egy bagdadi örömhírrrel. Azonban a futárok egymástól függetlenül azt a hírt vitték vissza Bagdadba, hogy a herceg valószínűleg meghalt a pusztításban. A bagdadiak letettek arról, hogy ezt az állítást ellenőrizzék, inkább Mohamed unokatestvéreihez menesztettek küldötteket. Mohamed később mélyen meggyászolta szeretteinek elvesztését.

Az élet azonban ment tovább. Mohamed Nicosiában boldog életet élt feleségével, és 1461 tavaszán megszületett kisfia, Abdullah. Boldogan emelte karjaiba:

„Uram!

Sarkallj engem arra, hogy megköszönjem a kegyedet,
amelyet irántam és szüleim iránt tanúsítottál,
és hogy jóra valóan cselekedjem, ami tetszésedre van.
És add, hogy boldoguljak az utódaimban.”*

* Korán 46. Szúra 15 (részlet)
„al-Ahqaf”

Mohamed feladata a Nicosia és Konstantinápoly közötti kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatok felújítása, kiteljesítése és iszlamizálása volt, ez utóbbi alatt ő maga azt értette, hogy a megállapodásokban azt kellett kikötni,

ha lehetett, hogy az iszlám szabályai szerint járnak el a felek. Nicosiában elég kevés munkája akadt, ezért titokban orvosi tanulmányokat kezdett folytatni. Mohamed megismerte Ibn Zuhr fő művét az al-Taiszírt, Al-Zahrávi harminc kötetes orvosi enciklopédiáját pedig héberül forgatta. Emellett Ibn Rusd mérgekről szóló műve is közel állt a szívéhez. Mivel mozlím orvosok Damaszkuszban és Bagdadban végezték iskoláikat, a gyógyítási folyamatok figyelemmel kísérése alatt újabb és újabb érdekes történeteket hallhatott Mohamed, különösen az nyűgözte le, hogy a mozlímok milyen elismeréssel szóltak a zsidó orvosokról és tevékenységükről.

A legendás orvos, Ibn Szina munkáját, mely az orvostudománnyal foglalkozott, egy Abraham nevű zsidó orvosnál találta meg, aki szívélyesen fogadta őt. A könyvben Ibn Szina fontos szerepet szentelt az egészséges életmódnak. Mohamed leginkább kedvelt részei azok voltak, ahol Ibn Szina bemutatta a különböző életkorú emberek egészséges életviteléhez szükséges ismereteket. Ezek között olyan írások is voltak, amelyek a kisgyermek nevelésével, állapotos asszonyok táplálkozásával, a szüléssel, az ivással, pihe-néssel, az aggastyánok életmódjával és még sok-sok hasonlóval foglalkoztak.

Mohamed 1462 és 1464 között Abraham gyógyító tevékenységét figyelte, tanult belőle és segédkezett neki. Lassan maga is orvos-gyakornok lett, mivel szellemi képességei ezen a területen mindenkit megdöbbentő fogékony-ságot mutattak. Miközben a kereskedelmi és diplomáciai szolgálatát is ellátta, hetente többször segédkezett a nicosiai mozlím kórházban a betegek ellátásában.

1464 végén Mohamed Abraham, valamint az utazók segítségével megismerkedett a zsidó szentírás legfontosabb tételeivel és tanításaival, és azt vette észre, hogy azok a tanítások, amelyek az emberek mindennapi gondolatait szabályozzák, lényegüket tekintve nem térnek el a Korán tanításaitól. Mindez arra ösztönözte, hogy üres óráiban magában párhuzamba állította a zsidók és a mozlímok szentírásának tételeit.

1465 májusában a nicosiai mozlím kórházban Mohamed látott el egy beteget, akiről akkor még nem tudták megállapítani, hogy mi a betegsége. Mohamed nem tudta, hogy a halálos pestisfertőzést erről a betegről hazavitte. Júniusban és júliusban Mohamed gyermekei mind meghaltak a pestisben, ő és Zora pedig a külvilágtól elzárta várta, hogy kiderüljön: a kór elemészti őket vagy sem. Elzárásuk alatt a zsidó orvos szökött be hozzájuk néha, és próbált lelket verni bele. Amikor az elzárás megszűnt, Mohamed magához hívta anyját, aki épp szintén betegeskedett, hogy legalább ők legyenek együtt. Amina 1465 októberében érkezett Nicosiába. Mohamed elzokogta fájdalmát az anyjának, és elmesélte, hogy egyetlen ember állt ki mellette mindvégig: Abraham. Amina, figyelmetlen volt és elszólta magát, és azt mondta fiának, hogy biztosan azért segített, mert megérezte rajta, hogy őbenne is zsidó vér csörgedez.

Mohamed felkapta a fejét és kérdőre vonta az anyját, aki a hosszas un-

szolásra kénytelen volt végre elmondani Mohamed származásának, és atyjának történetét, ahogyan azt Saultól oly régen hallotta, és ahogyan arra még emlékezett. Mohamed ezután tíz napra eltűnt a házból, kiment elmélkedni a tengerpart egyik barlangjába. Amikor visszatért, közölte anyjával, hogy a gyermekeinek elvesztését és zsidó származásának megismerését együtt isteni jelnek tekinti, ezért szándékai szerint betér az izraeliták közösségébe, mert gyermekei halála után nem tud többé mozlím lenni.

Amina Fad'lallah a haját tépve szidalmazta fiát, hogy mekkora örültséget akar tenni, és egy héten keresztül megpróbálta lebeszélni döntéséről. Ekkorra Zora is Mohamed mellé állt, és kijelentette, hogy követi a férjét, és ha az betér, akkor ő is így fog tenni. Amina ekkor elmondta, hogy ő kicsoda valójában, és hogy milyen tervei voltak Mohameddel. Mohamed nem hitt az anyjának, és nem is foglalkozott a hallottakkal, hanem elmesélte Abrahamnak, hogy származására most miképpen derült fény. Abraham (mivel maga is onnan származott) felajánlotta Mohamednek, hogy segít neki Rodoszon letelepedni és betérni a közösségbe.

Amikor ezt meghallotta Iszmail, összeverekedett bátyjával, majd anyjával is összeveszett és elhagyta a házat.

Amikor Mohamed kérdőre vonta az anyját, hogy miért csinált belőle mozlímot. Amina így felelt:

*"Ezen a napon kiteljesítettem nektek a vallásokat, teljesítettem számotokra a kegyelmemet és kiválasztottam nektek vallások gyánánt az iszlámot."**

** Korán 5. Szúra, 3. (részlet)*

„Az asztal”

Mohamed jajgatni kezdett, és visszavonhatatlanul kijelentette, hogy ő a mozlímként elszenvedett tragédiák után zsidóként akar tovább élni, nem akar hallani semmiféle képzelt hercegségről, hiszen a zsidók közé metéltették őt körül nyolcnapos korában. Amina, látta, hogy Mohamed véglegesen elhatározta magát, és azzal fenyegette, hogy bajt hoz a magára, mert a Feltámadáskor mozlím őseivel örökké tartó vitába fog keveredni, hiszen a Korán szerint ekkor következik be az igazságtétel:

"30. Bizonyosan meghalsz és ők is meghalnak.

*31. Aztán a Feltámadás Napján az Uratok színe előtt perbeszálltok egymással."**

**Korán 39.Szúra, 30-31.*

"A seregek”

Malachi szótlánul nézte kesergő anyját, és ezt idézte a Koránból végső magyarázatként:

"26. És emlékezz arra, amikor Ábrahám azt mondta apjának és népének:
"Nekem nincs közöm ahhoz, amit ti szolgáltok –
27. kivéve azt, aki teremtett engem.
Ő fog engem az igaz útra vezérelni."
28. És maradandó szavát tette ezt az utódai között.
Talán megtérnek."*

*Korán 43. Szúra, 26-28.
"Az ékesség"

- Anyám, én megtértem atyám hitéhez, én Malachi ben Saul!
Indulás előtt Abraham adott Malachinak egy levelet, amelyet a Rodoszi testvéreinek írt. A levelet így fejezte be:

*Ha pedig megtérendetek hozzám
és megtartjátok parancsolataimat és cselekeszitek azokat:
még ha az égnek utolsó szélén volnának is szétszórt gyermekeitek,
onnan is összegyűjtöm őket és beviszem arra a helyre,
melyet választottam, hogy lakozzék ott az én nevem!**

*Nehem 1,9

1466-1468

*Annakokáért tegyetek vallást az Úr előtt, atyáitoknak Istene előtt,
és cselekedjétek az ő akaratja szerint, elkülönítve magatokat e föld népeitől
és az idegen feleségektől.**

*Ezsdr 10,11

1466 januárjában Malachi és Zora áthajózott Rodoszra Abraham levelével, szívük tele volt kétségekkel, hogy vajon helyesen cselekszenek-e. Rodosz szigeten először Lindosba mentek, ahol Ábrahám rokonsága szeretettel fogadta őket, de elkülönítették őket maguktól a szállásukon, mivel egyikük sem volt még betérve a közösségbe. Márciusban Kamirósba mentek, ahol hosszadalmas előkészületek és tanulás után végül betértek a közösségbe, és mint zsidók térhettek vissza Lindosba. Zsidóságát szívből próbálta gyakorolni Malachi, Zora pedig, aki időközben újra várandós lett, követte a férjét. Nagyon hiányzott számára a Korán és az Iszlám biztonsága, de már nem volt visszaút. Mivel Malachi korábban minden vagyonát pénzzé tette, jelentős vagyonnal érkeztek Rodoszra, ezért módjuk volt arra, hogy hosszú hónapokon keresztül tovább tanulják a hitet és szokásokat, és ne dolgozzanak.

1467 elején Rodosz városába költöztek, és a johanniták által uralt városban a zsidó negyedben telepedtek le, amely a mozlím negyeddal volt határos.

Hamar kiderült, hogy Rodosz városában nincsenek lehetőségeik, és mivel időközben megszületett szemük fénye, Ráchel, Malachi kénytelen volt a környező szigetekre átutazni, hogy kiderítse, van-e olyan áru, amivel kereskedni tudna. Így járta be 1467 nyár végéig Kálimnosz, Chalki, Tilosz, Kosz és Szími szigeteit. Ez utóbbira augusztusban ért, és már nagyon el volt keseredve, mert semmi olyan megélhetést nem látott, amely hosszabb távon is megbízható lett volna, márpedig Malachi már nem volt fiatal, hogy csak így-úgy próbálkozzon különféle kereskedésekkel. Ezen a szigeten találkozott egy mozlimmal, aki elmondta neki, hogy Málta szigetének fővárosában, az itteni Medinában már évek óta keresnek orvosokat, akik a szigetlakókat gyógyítani tudnák. Mivel azonban Medina nagyon színes összetételű és kis lakosságú város, és sok az összetűzés a különböző hitben élők között, senki sem szívesen megy oda. Malachi megtudakolta, hogy kell-e valamilyen hivatalos igazolás az orvosi végzettségről és mikor meghallotta, hogy nem, azon nyomban rohant haza Zorához, és megbeszélte vele, hogy Máltára mennek, szerencsájüket próbára tenni.

Mivel Zora mindig hajlott azon a véleményen lenni, mint Malachi, 1467. szeptember közepén hajóra szálltak és október elején kikötöttek Máltán, Valettában. Innen mentek át Medinába, megtalálták a helyi kórházat. Kaptak házat, ellátmányt, és Malachi, mint orvos, október végén már betegeket gyógyított Medinában.

1468 nyarának közepén Malachi rájött, hogy a gyógyítás nem játék, azt valóban jól meg kell tanulni és ki kell gyakorolni, mielőtt még valakinek valamilyen kárt okozna. Bizonytalanságát növelte az is, hogy mikor júliusban fel kellett hajóznia Szicíliába azért, hogy Agrigentóból orvosi eszközöket és gyógyszereket hozzon, három betege is meghalt távollétében. Lassan érlelődött benne az elhatározás, hogy jobb lenne abbahagyni a gyógyítást, amíg még nem történik valami nagyobb baj. Nehéz gondolatai közben vette kézbe anyja levelét, amelyben Amina közölte vele, hogy nagyon betegnek érzi magát és látni szeretné őt. Augusztus végén szállt a család hajóra, és szeptember első hetében meg is érkeztek Rodoszra.

Amina valóban nagyon beteg volt. A gondos ápolás sem segített rajta, s Malachi ekkor döntötte el, hogy végleg befejezi orvoskodását.

1468. szeptember 30-án Amina Fad'lallah még utoljára felült az ágyán és így szólt fiához:

*"7. A hitetlenek azt állítják, hogy nem támasztatnak föl a halottaikból.
Mondd: „De igen, az Uramra, bizony föl lesztek támasztva! Aztán
értésültök arról, amit tettetek. Könnyű ez Allahnak...”**

**Korán 64. Szúra, 7., részlet
„A kölcsönös becsapás”*

Malachi gyengéden visszafektette édesanyját, és azt súgta a fülébe:

*„És miután ezt a bőrt meggrágják, testem nélkül látom meg az Istent.” **
* Jób 19, 26

Aminát Rodoszon temették el. Malachi itt találkozott újra és utoljára testvérével Izmaillal, aki nem állt vele szóba hitehagyása miatt. Egy csapat feszült tekintetű férfi vette körül, mintha felettebb vigyáztak volna rá. A férfiak csodálkozva ismerték fel a zsidóban Mohamedet. Izmail és családja döntését tiszteletben tartva, Malachi úgy döntött, hogy ő a családjával együtt felmegy Szalonikibe, hogy az ottani hatalmas közösség védőszárnyai alatt végre új életet kezdhessenek.

Szaloniki partjainál, mielőtt a partra szálltak volna, Malachi így szólt a feleségéhez, bár inkább saját magához szólott ezáltal:

*Csak légy bátor és igen erős,
hogy vigyázz és mindent ama törvény szerint cselekedjél,
a melyet Mózes, az én szolgám szabott elődbe;
attól se jobbra, se balra ne hajolj,
hogy jó szerencsés lehess mindenben, a miben jársz!**

* Józs 1,7

Aztán kiléptek a partra.

1469-1488

*Legyen a te jóakarotodnak áldása a te szolgádnak házában,
hogy legyen előtted mindörökké;
mert te szólottál, Uram Isten,
azért a te áldásoddal áldassék meg a te szolgádnak háza mindörökké.**

* 2Sám 7,29

Szaloniki nyüzsgött a különféle európai területekről bevándoroltaktól, így aztán Malachi és felesége sem keltett semmilyen feltűnést, nem úgy mint Máltán, ahol hetekig jártak a csodájukra a helybeliek.

1469 tavaszára Malachi nyugalmas helyen tudott házat vásárolni, és be is tudták rendezni azt mindazzal, ami szerény igényeiket kielégítette. Már igen öregnek érezte magát ahhoz, hogy nagyszabású tervekbe fogjon bele. Ötven éves elmúlt, ebben a korban az ember már az unokáival szokott játszadozni, nem pedig új életet kezdeni. Végül, hirtelen ötlettel még ugyanebben az évben betársult egy gabonakereskedőhöz.

1470. december 5-én Szalonikiben megszületett Jákob ben Malachi. Malachi boldogsága határtalan volt, mert Ráhel lánya mellett, újra volt fia. Így énekelt:

*„Örülök és örvendezek tebenned, zengedezem, oh Magasságos, a te nevedet;”**

** Zsolt 9,3*

Szalonikiben pezsgő volt az élet, kellemesen teltek a napjaik, csak azt sajnálták, hogy nem született több utódjuk, ezért mint a szemük fényére, úgy vigyáztak Ráchelre és Jákobra. Jákob eleven gyermekké nőtte ki magát, Rachel inkább csendes, és félénk kislánként az anyja szoknyája mellett játszadózott naphosszat.

1473 őszen Malachinak Larissába kellett mennie gabonakereskedés ügyében. Larissába érve kiderült, hogy az ottani lerakat leégett, ezért tovább kellett mennie Trikalába, majd pedig onnan Ioanninába, a másik lerakatba. Itt érte utol a gabonakereskedő halálának híre. Mivel nála maradt a kereskedő pénze, és tudta, hogy annak családja Kerkyrán él, erőt vett magán és átment a szigetre, és ott délen, Kavosban meg is találta a családot, akiknek kiadta a kereskedő vagyonából nála maradt pénzt. A kereskedő családja marasztalta a megfáradt Malachit, de ő inkább visszament a családjához, ahova hosszú utazás után 1474 őszen érkezett. Nála hamarabb ért oda Kerkyráról a kereskedő családjának levele, amelyben a kereskedő örökösei lemondtak Malachi javára atyjuk Szalonikiben lévő üzletéről, s így annak tulajdonosa Malachi lett. Így történt, hogy a következő év tavaszán Malachi önállósodott, és a gabonakereskedést fokozatosan átalakította posztó- és bőrkereskedéssé. Mivel az átalakítás hosszadalmas és költséges volt, mire az új kereskedés működni kezdett, Malachiék felérték tartalékaikat.

1475 és 1478 között Malachira rámosolygott a szerencse. Egyik pillanatról a másikra hatalmas bevételre tett szert a kereskedés révén, minden adósságát kifizette, és semmiben nem kellett szűkölködniük. Jákob ebben az időben már sokat volt atyja mellett, és áhítattal figyelte annak minden lépését.

1479 nyarán Jákob néhány halással együtt kiment a tengerre. Ezen a napon hatalmas vihar kerekedett, és sok halászhajó elsüllyedt, a halászok a tengerbe vesztek. Jákob sem került elő, és Malachi gyászba öltözve állt kint a parton egy hosszú héten keresztül. Alig ivott és ételt is csak néha-néha vett magához, mígnem tíz nappal a vihar után egy velencei kereskedőhajóról a karjaiba omlott Jákob. Kiderült, hogy a halászhajóból a halászok mind a vízbe vesztek, csak Jákob maradt életben. Mivel sem vitorlája, sem evezői nem voltak, nyolc napig sodródott a vízben, míg a kereskedő gályája észre nem vette őt Paralia közelében. Mivel az eső a vihar elülte után is esett, Jákobnak volt bőven vize. Jákob büszkén mutatta atyjának, hogy a viharban szétvetett hajók roncsaiból milyen szigonyt készített, és megmutatta annak a hatalmas halnak is a csontvázát, amelyet azzal ejtett el.

1480 és 1483 között Malachi fokozatosan visszavonult a kereskedésből és a közéletből. Szalonikiben elismert embernek számított, senki nem sejtette, hogy élete javát mozlímként élte.

1482 májusa végén Malachit többször fogta el rosszul, és az egyik ilyen alkalommal Jákobnak elmondta atyjainak történetét, már amennyire emlékezett abból arra, amit az anyja neki mondott el halála előtt. A saját életéről keveset beszélt, de azt elmondta, hogy mozlímként élt, és megkérte Jákobot, hogy ezt senkinek el ne mondja, csak majd a gyermekeinek, ha eljön erre az idő.

Jákob hitte is meg nem is, amit az atya mesélt, mivel az tele volt hihetlen történetekkel, olyan eseményekkel és utazásokkal, amelyeket az agyával fel sem ért akkor. Mivel Malachi felgyógyult, Jákob nem tulajdonított nagy jelentőséget szavainak.

1483 decemberében Jákob férfitá avatásán Malachi volt a legboldogabb ember Szalonikiben. Ezután (és erről Jákob nem tudott), folyton mások házait járta és feleséget keresett fiának, mivel meg szeretne volna élni azt, hogy kezében fogja unokáit. Mindenhová, ahová betért, az Írásból idézett:

*Hanem menj el az én atyámnak házához,
és az én rokonságom közé,
hogy onnan végy feleséget az én fiamnak.**

*1Móz 24,38

1484 márciusában szerencsével járt. Egy ember valamennyi gyermeket kiházásította, de egy leánya még vele élt együtt, aki még csak tizennégy éves volt, Jákobbal egykorú. Malachi megegyezett a leány atyjával a házasságban, és boldogan ment haza közölni a hírt a fiával. Jákob hallani sem akart a kényszerházasságról. Közölte atyjával, hogy Isten akarata ellen való volna olyan nőt elvennie, akit nem szeret, ezért aztán senki ne erőszakoskodjék felte ilyen ügyekben. Malachi ostromai rendre eredménytelenek maradtak, és így történhetett, hogy, Malachi háta mögött összesúgtak az emberek, hogy ez az a zsidó, kinek nincsen hatalma a gyermeke fölött. Mikor ez Jákob fülébe jutott, rettenetes haragra gerjedt, és korát meghazudtolva egy sabbatkor így felelt meg atya legfőbb csúfolójának, a leány apjának a gyülekezet előtt:

*A sok beszédre ne legyen-é felelet?
Avagy a csácsogó embernek legyen-é igaza?
Fecsegéseid elnémítják az embereket, és csúfolódsz is és ne legyen,
a ki megszégyenítsen?!
Azt mondd: Értelmes az én beszédem, tiszta vagyok a te szemeid előtt.
De vajha szólalna meg maga az Isten, és nyitná meg ajkait te ellened!
És jelentené meg néked a bölcsességnek titkait,
hogy kétszerte többet ér az az okoskodásnál,
és tudnád meg, hogy az Isten még el is engedett néked a te bűneidből.**

* Jób 11.2-6

Noha Malachinak nem volt szüksége fia védelmére, ezzel a védőbeszéddel helyreállt a béke az apa és a fia között, sőt, Jákobnak híre ment a szaloniki zsidók között, hogy mennyire helyén van esze és a szíve. Végül a leány apja nyilvánosan kért bocsánatot Malachitól, hogy így megszégyenítette.

1485 júniusában Malachi maga mellé ültette Jákobot, és újra elmesélte neki atyáinak történetét. Jákob most sokkal jobban odafigyelt ősz atyjára, és a történettel kapcsolatos kérdéseivel boldoggá tette azt. Zora szeretettel hallgatta őket Ráchellel, aki az esküvőjére készült egy portugál zsidóval, s akiről tudták, hogy az esküvő után Drinápolyba fog költözni.

Malachi ebben az évben Jákobbal együtt elment egy utolsó utazásra Szkopjébe, ahonnan nagyobb mennyiségű keleti posztóval tértek haza. Az utazás során Jákob elmondta atyjának, hogy ő maga sem szeretne oly sokat várni a házassággal, de Szalonikiben eddig nem talált még olyan asszonyt, akit szívesen elvett volna. Kérte ezért atyja engedélyét, hogy ha Szkopjéből hazajönnek, akkor az engedje meg, hogy néha elutazzon a környező településekre. Mivel Malachi nagyon féltette fiát, és emlékezett arra, hogy milyen veszélyesek voltak az utazásai, megígértette Jákobbal, hogy tizennyolc éves koráig Szalonikiben marad, és ha addig nem talál magának feleséget, akkor útra kelhet. Jákob látta atyja szemében a féltést, és megígérte neki, hogy megteszi, amire kérte.

1487 nyarára Malachi egészsége megromlott. Sokat betegeskedett, szeme meggyöngült, és egyre csak a régi időket emlegette. Öregségében egyre többet mesélt az életéről, de vigyázott, hogy fia ne hogy valami olyat megtudjon, amit továbbadva bajt hozna ivadékaik fejére.

1488 tavaszától kezdve Malachit már ápolni kellett. Jákob és Zora felváltva vigyázott rá. Még nem volt hetven éves, de százévesnek látszott. Mindemellett szelleme töretlenül lobogott, ha a régi eseményekről kellett beszámolnia.

Az utolsó hónapokban már teljesen zavarosan látta a világot. Hol a Koránból, hol a Tórából idézett, előfordult az, hogy ha éppen tudott menni, akkor az arabok közé ment imádkozni. Sem gyermekei, sem felesége nem tudta rávenni, hogy otthon üljön. Boldogok voltak, akik látták, hogy az aggastyánt mekkora szeretet veszi körül.

1488. július 7-én hajnalban meghalt Malachi. Senki sem tudta, hogy Malachi az utolsó fél évében magát kezelte, mivel felébredt benne az orvosságra való hajlam. Halála előtt hat órával véletlenül összeecserélt két üvegcsét, és a tartalmukat...

*Ez meghal az ő teljes boldogságában,
egészen megelégedetten és nyugodtan;**

** Jób 21,23*

